

ecclesiasticis, volentibus in contemptum appellationis ad summum Pontificem interpositis, exequi sententiam indebitè. n. 86.

Pro defensione sui, vel suorum potest quis conuocare famulos, seruos, vel amicos, & extraneos, si aliter non possit se tueri. n. 87.

De iure naturali est oppressis concessum ob propugnandam violentiam, supremorum potentiam invocare. n. 88.

Ex debito sui officij & charitatis tenetur Rex prestare auxilium oppressis. ibidem.

Quando aliquid fieri licet propria auctoritate, ut vim vi repellere; multo magis id licet facere per iudicem, etiam incompetentem. n. 89.

Vbi quis potest de facto iudici ecclesiastico exequi volenti sententiam non obstante legitima appellatione, resistere: urbanus faciet, recurrendo ad Regium Consilium, ut violentia tollatur, ex Rota resoluit Author. n. 90.

Exemptio Clericorum à potestate, & iurisdictione temporalis in eorum utilitatem, non in damnum, & detrimentum eorum introducta, ut oppressi per iudices ecclesiasticos non prohibeantur recurrere ad Regem, pro violentia tollenda. n. 91.

Concurrentibus ex vno iure positivo, & ex altero iure naturali & diuino, preualent ius diuinum & naturale, tamquam potentius. ibidem.

Sepe in epistola ad Regem à n. 112. 113. & 114. reprehenditur ab Authore. ibidem.

Text. in cap. dilecto. de sentent. excomm. lib. 6. declarat Author. n. 92.

Princeps temporalis in defectum iurisdictionis ecclesiasticæ, tenetur auxilium suum prestare. ibidem.

Potestas secularis tenetur negare auxilium imploratum à iudice ecclesiastico, pro executione sententiæ appellabilis, & à qua legitime appellatum est. n. 93. & etiam si appellatio non sit admissa à superiore iudice ecclesiastico, & de hoc consistit seculari, dummodo de iure deberet admitti. n. 94.

D. l. 36. recepil. in illis verbis pot. derecho, interpretatur de diuino ab Authore. n. 95. ubi plures sacre pagine loci referuntur.

Princeps an peccet negando auxilium violentiæ, remissive. ibidem in fi.

D. l. 36. ibi pot. derecho ut de canonico etiam intelligatur, tradit Author. n. 96.

Cum de vno disputatur, cetera supponi debent habita. ibidem.

c. Regum officium, declaratur. n. 97.

Potestas cognoscendi per viam violentiæ est de regalibus, & reseruatâ Principi superiori in signum supreme potestatis. ibidem.

Suprema Regia tribunalia Principem representant, & ideo eis hæc potestas cognoscendi commissæ est. ibidem.

Lex loquens cum aliqua qualitate ad sui intellectum trahit omnes alias, que in illo proposito simpliciter, aut generaliter loquuntur. num. 98.

Ad ea qua frequentius accidunt, iura adaptantur. ibidem.

Defensio, & protectio Clericorum, est causa pia. ibidem.

c. Princeps seculi 23. q. 5. declaratur. n. 99.

Propter locorum distantiam, aut magnam difficultatem remedij consequendi, adeo quod ad superiorem recurrere non potest, multa prohibita permittuntur. n. 100.

Ex mora regulariter periculum oritur. ibidem.

Longinquitas occurrendi Romam dicitur, quando locus est ultra Italiam. n. 101.

Ciuitas oppressa potest alteri Domino se tradere defendendam. n. 102.

Neceitas caret lege, & legem non admittit, & illicitum licitum facit; iudicem incompetentem facit legitimum, alteratque præcepta, etiam diuina, & alia huiusmodi. n. 103.

Rex potest adiri data iudicis ecclesiastici superioris remissione. n. 104.

Recursus ad suprema tribunalia pro tollenda violentia nititur maxima utilitate, ut experientia demonstrat. num. 105.

Innocentes grauissimè opprimerentur à iudicibus ecclesiasticis, cum longe distet Curia Romana; si hoc non potirentur auxilio regio. ibidem.

Negantes auxilium vi oppressis videntur quadam modo Christum Dominum nostrum persequi. n. 106.

Regis auxilium implorare contra detinentes decimas, licitum est. ibid.

Reges & Imperatores tenentur prestare auxilium Ecclesiæ. n. 107.

In Lusitania non solum Regij auditores, sed quilibet Præter Regia Corona in sua provincia cognoscit de violentia inter ecclesiasticos de consuetudine, obseruatque deciso textus in c. petimus 11. q. 1. n. 108.

c. Administratores 23. q. 5. declaratur. n. 109.

c. Christiani 11. q. 1. declaratur. n. 110.

Violentia est inimica legibus. ibidem.

c. Filij vel nepotibus 16. q. 7. declaratur. n. 111.

c. quidam Monachi 16. q. 1. declaratur. n. 112.

l. fi. c. de summa Trinitate & fide Cath. declaratur. n. 113.

Manus Regia manus est Ecclesiæ. ibidem.

Reges defensores Ecclesiæ, & religionis appellantur. ibidem.

Iudex ordinarius tenetur suos subditos defendere. n. 114.

Rex est ordinarius in suo Regno, cum omnes iurisdictiones ab eo effluxerint. ibidem.

Licet Clericis auxilium legis Imperialis assumere, sicut & Imperatorem ipsum & Principem, tanquam

tanquam legem vinam. n. 115.

Ecclesiasticis iudicibus exequi volentibus abusus notorios, à se factos, violenter resisti per priuam personam. n. 116.

Abusus notorius dicitur, quoties in actu, qui geritur, usus nullus est. ibidem in exemplis. n. 117.

Recursus violentiæ iuribus Regis fundatur. n. 118. & omni iure consonus est ex pluribus Authoribus. n. 119.

L. 36. tit. 5. lib. 2. recop. verb. por. costumbre immemorial declarat Author. n. 120.

Aliud est acquirere ius, aliud acquisitum conseruare. ibidem.

Consuetudo immemorialis, de qua in d. l. 36. est declarata, & inducitur formalitatis, & modi defensionis extrajudicialis, obseruati per longum tempus. ibidem.

Actus determinatio, ubi non apparet, à consuetudine regulatur. ibidem.

Sicut lex postiuua interpretatur legem diuinam, ita & consuetudo. num. 122.

Recursus violentiæ ex immemoriali tempore indubitabilis efficitur. ibidem.

Opinio Doctorum, cui consuetudo adhaeret, preferenda est. ibidem.

Consuetudo est legum interpres. n. 123.

Principes Hispaniarum non vti cognitione violentiarum nisi in specie l. 36. tit. 5. recop. per tempus immemorabile, non impediuntur, quin possint in alijs causis violentiæ, & oppressionis, vti citra immemorabilem, ut etiam consuetudo extendatur ad alias. n. 124.

Quando adest ius & causa vniuersalis, per usum partis conseruatur ius in toto, & consuetudo in parte extenditur ad totum genus illius speciei. ibidem.

Consuetudo immemorialis sufficiens erat ad procedendum per Principes, in causa violentiæ. n. 125.

Consuetudo immemorialis habet vim tituli, priuilegij, ac veritatis, & similia attributa. n. 126.

Clerici sunt exempti in spiritualibus iure diuino, in temporalibus tamen positivo. num. 127.

Consuetudo concedens laicis iurisdictionem in Clericis generaliter, licet non valeat, valet tamen consuetudo particularis respectu alicuius casus particularis. n. 128.

Consuetudo potest distinguendo, & declarando limitare ius diuinum. n. 129.

Quod potest acquiri priuilegio, potest etiam consuetudine immemoriali. n. 130.

Pontifex potest in certis casibus ob aliquam iustam causam concedere laico priuilegium cognoscendi de ecclesiasticis personis. ibidem. & n. 131.

Consuetudo immemorialis prescripta, cum qua concurrat fama priuilegij, habet vim priuilegij Papalis. n. 132.

Si cum immemoriali, & fama, concurrat probatio Principis habentis maiora alia priuilegia super ecclesiis, præsumitur iusto principio fuisse introductam. n. 133.

Pralati ante Episcopatum, & praeliarum possessionem iurant Regi fidelitatem. n. 134.

Princeps Hispaniarum sine Rex habet facultatem præsentandi Episcopatus, & beneficia consistorialia, qua alias erant Pontifici reseruata, & monasteria virorum remissive. n. 135. & percipiendi partem seu tertiam decimarum. num. 136.

Consuetudo cognoscendi per viam violentiæ est inducitur per Clericos & laicos, & ideo mixta nuncupatur Clericorum & laicorum, & habet magnos effectus. n. 137. & 138.

In consuetudine immemoriali cognoscendi per viam violentiæ concurrunt scientia tacita, & expressa Pontificis. n. 139.

Scientia officialium in prescriptione iurisdictionis Principum, Pontificum, vel Dominorum, eis præiudicat, & sufficiens est, ut eis præiudicium causetur. n. 140.

Multi Pontifices ex Hispaniarum Regnis, qui habuerunt scientiam cognitionis per viam violentiæ. n. 141.

Recursus ad Regem per viam violentiæ approbatus pluribus Rota decisionibus. n. 142. 143. & 144.

Recursus prædictus expressè approbatus à Pontifice est. n. 145.

Recursus violentiæ non damnosus libertati ecclesiasticæ, sed utilis dicitur. n. 146.

Priuilegium laicorum Clericis utile, præsumitur à Papa approbatum. n. 147.

Patientia & tolerantia Romanorum Pontificum, vel alterius Principis impedire potentis, inducit dispensationem, & confirmationem. num. 148.

Si Clericus possideat duas Ecclesias sciente, & patiente Pontifice seu superiore, inducitur ex tali patientia vno dicitur Ecclesiarum, & poena remissio. n. 149.

Tolerantia in eo, quod à iure naturali non prohibetur, pro expressa dispensatione habetur. num. 150.

Præsumptus consensus ex scientia, & non contradictione, cum temporis diuturnitate inducitur, consensu expresso fortior reputatur. num. 151.

Consuetudo immemorialis huius recursus violentiæ ab initio, quo in eum & tuum sibi usurpare captum est. n. 152.

Consuetudo immemorialis non censetur comprehensa in qualibet Pontificia dispositione, ubi consuetudo sublata est. n. 153.

Concil. Trident. sess. 22. de reform. cap. 8. declaratur. n. 154.

Sublata potestate seu recursu violentiarum ad Principes seculares, magne reipublica calamitates insurgunt. n. 155.

Consuetudo immemorialis cognoscendi de violentiis ab omnibus approbata Doctoribus. num. 156.

Reges Christianissimi & sancte Sedi apostolice obediētes non tolerarent consuetudinem cognoscendi de violentiis ab ecclesiasticis perpetratis, si iniustitiam contineret, nec est presumendum. n. 157.

Coram iustitia Aragonum in Camera sui Consilij fuisse congregatos triginta & septem aduocatos ex grauioribus Regni, & consultos fuisse super recursibus, & formis ne pendente appellatione violenter attentetur à iudice ecclesiastico, & ab omnibus sine scrupulo insum videri, resolutur. n. 158.

Cognitio extraiudicialis per viam violentie non est noua in Regnis Hispanie introductio, sed in omnibus Regnis & Christiane religionis prouincis hac agitur defensio. n. 159.

In Regno Portugaliae id seruatur. n. 160.

In Regno Borgenie idem. n. 161.

In Senatu Neapolitano. n. 162.

In Regno Francia. num. 163.

In Regno Aragonum. n. 164.

In Regno Nauarrae. n. 165.

In Regno Sabundie. n. 166.

In Regno Cataluniae. n. 167.

In Senatu Sebusiano. n. 168.

In Senatu Pedemontano. n. 169.

In Senatu Milanensi. n. 170.

In Regno Gallie non solum cognoscitur per viam violentie à iudicibus ecclesiasticis, non deferentibus iustis appellationibus, sed etiam de omnibus possessoris super rebus ecclesiasticis, seu spiritalibus, etiam inter ecclesiasticos, in solo tamen Regio Senatu illius Regni, prout cum alijs restatur Authore. n. 171. & autohordinario vocatur, & de eius natura remissive. n. 172.

Maximilianus ab Austria Archiepiscopus olim Compositellanus iam defunctus, voluit apud supremum Regis Consilium autohordinario alterare, & auellere à Senatu Regio Gallice. num. 173.

Duo aduocati doctissimi quorum vnus Pater Authoris laudabilis Rogati scripserunt pro defensione decreti Ordinarij Senatus Gallie apud Consilium contra Archiepiscopum, posteaque dicta scriptura ampliata à quodam Senatore, simulque ab Authore. n. 174.

Martinus Pontifex hanc extraiudicalem cognitionem per viam violentie inter ecclesiasticos approbanit. n. 175.

Nulla Pontificis censura generaliter promulgata intelligitur, velle derogare iuri competenti Regie maiestati, tam de iure, quam de con-

suetudine. num. 176.

Hec cognitio per viam violentie fundatur iure diuino, naturali & positio, canonico, & civili, & que à Sede Apostolica tacite, & expresse confirmata, & consuetudine immemoriali ratata. num. 178.

Doctores asserenti consuetudinem, stare credendum est, n. 179. maxime cum nullus Doctor contrarium affirmans inueniatur. n. 180.

Quia ecclesiastica persona, quatenus 78 ad protectionem tanquam ciues reipublice temporalis, & pars, ac membra populi subsint Principi temporali, non recognoſcenti superiorem in temporalibus, ab eo debent defendi, atque à violentiis, iniuriis, & oppressionibus liberari, ac protegi, ex debito officij, ad quod tenentur, omni iure naturali, diuino, & positio, & consuetudine immemoriali, vallato, frequentique vsu recepto, sic enim intelligenda sunt, & meritò interpretanda verba illa l. 36. tit. 5. lib. 2. recopil. superius à nobis relata n. 14. ibi, por quanto assi por derecho, como por costumbre immemorial nos pertenesce alcat las fuerças, que los puezes ecclesiasticos y otras personas hazen en las causas que conosecen, &c.

Et illa verba por derecho, de naturali intelligenda.

Et hanc explicationem, vt scilicet iure 79 naturali, hac extraordinaria, & extraiudicialis cognitio pertinet Regi, probant omnes ferè Doctores superius citati n. 16. & exponit Oliuan. de iur. ff. l. c. 3. num. 43. Sese in epistol. ad Regem n. 70. in 2. tom. decis. ad prin. & post hac Ceuall. in epistol. ad Regem num. 29. in si. & in tract. de cognitione per viam violent. in prologo n. 45. vbi se iterum refert ad gloss. 6. num. 135. & optimè explicuit lex Portugaliae, quæ postquam in l. 1. tit. 9. §. 12. ordinam. dixerat his verbis, que en estos cassos, el Rey como Señor tiene obligacion de auerir, y defender à sus vassallos, exponit in l. 2. tit. 16. lib. 1. eiusdem ordina. ibi, facendo les fuerça, non guardando lles o deroerito natural, &c. ius enim naturale dicitur, vt alicui, nec in iudicio, nec extra iudicium 80 violentia fiat, eamque oppressus possit licite propulsare, text. in c. ius naturale in si. 1. d. ibi, violentiam per vim expulso. vt vim. in si. vbi communiter Doctores. ff. de iustitia & iure. clem. pastoral. de re iudi. text. in l. 1. ibi, vim vi repellere licere Cassius scribit, idque ius natura comparatur, apparet autem (inquit) ex eo arma armis repellere licere, &c. ff. de vi & vi arma. text. optimus & mirabilis ad hanc materiam, aureis literis describendus

describendus in c. dilecto 6. in prin. ibi, cum omnes leges, omniaque iura vim vi repellere, cunctisque sese defendere permittant. & infra de sentent. excommunic. lib. 6. c. significasti 2. de homicid. cap. 3. §. si vero. in si. de sentent. excommunic. l. 2. tit. 1. p. 1. ibi, otro si consiente este derecho natural, quejada vno se pueda amparar de los, que des honrra o fuerça les quisieren fazer. l. 2. tit. 8. p. 7. ibi, canatural cosa es, emui gnissada, que todo home aya poder de amparar su persona demuerte, queriendo alguna matar a el. l. 3. tit. 16. p. 2. ibi, offendiendole: vbi Gregor. latè explicat ad nostrum propositum.

81 Et ex hoc iure naturali prouenit appellatio, quatenus est defensio aduersus oppressionem, iniustitiam, & iniuriam iudicij, & ad subueniendum oppressis inuenta, l. 1. ff. de appellat. c. cum speciali 61. §. porro de appellat. c. omnis oppressus 2. q. 6. cap. suggestum. de appellatio. Doctores communiter in rubr. de appella. in decreta. præsertim Panormit. n. 6. Mant. 13. Philipp. Fran. n. 24. vers. sed tamen dubitatur. Bisignet. decis. si. num. 3. de appella. Soci. conf. 39. capio primo. num. 9. lib. 4. Alexand. conf. 113. viso themate num. 5. lib. 5. Marant. in specul. 6. p. in verb. & quando que appellatur. num. 247. fol. 496. Paz in praxi in proemio. 6. p. tom. 1. num. 6. & 7. Escacia de appella. q. 16. num. 4. & in eadem q. 16. limi. 1. a n. 2. 1. & q. 3. sub num. 1. Damauder. in prax. cap. 229. num. 3. Rebuff. in 2. tom. de rescript. in præfatione num. 161. Couart. in praxi. cap. 23. num. 6. Pincel. in repeti. l. 2. C. de rescin. vendit. 1. p. rubr. cap. 2. num. 2. quæ quatenus est defensionis species, non denegatur, etiam excommunicato, Escacia d. num. 21. vers. primo quia. & plurimos citat q. 5. n. 5. vers. extende tercio, qui omnes probant; appellationem quoad substantiam esse de iure naturali inductam, quatenus contrinet defensionem; quoad eius tamen formalitatem, & solemnitatem esse de iure positio, vbi disputant quando per Principem tolli potest appellatio; tandem dicitur fundamentum popularis libertatis, & defensionis naturalis. ita tenet Marta de iuris d. 1. part. cap. 43. à numero primo.

82 Appellatio igitur est præsidium innocentie, text. in d. cap. cum speciali §. porro. ibi, ad præsidium innocentie, optimè in proemio tit. 23. p. 3. & est inuenta ad subueniendum oppressis, & corrigendum iniquitatem iudicis, scribit Socin. in conf. 39. cap. primum num. 9. lib. 4. Rebuff. tit. de appellatio. in præfatione. num. 17. & sequentibus tom. 2. Escacia de appellat. quest. 3. sub num. 1. Cæsar Contar. in l. vnica. in ratione dubitandi num. 3. & 5. C. si de momenta. poss. & vt Diuus Bernard. Salgado de protect. Reg. Tom. 1.

testatur in lib. de consideratione ad Eugenium, appellationem esse grande, & generale bonum mundo, sedque tam necessarium hominibus, quam Sol mortalibus. nam Sol iustitie est pandens, & redarguens opera tenebrarum, & Ecclesia Romana ad hunc effectum est refugium omnium oppressorum, instar David Regis, qui dicebatur oppressorum recursus, lib. 1. Regum cap. 22. Omnis qui opprimebatur à Saule, recurtebat ad David. & habetur in c. ad Romanam 2. q. 6. vbi ad Romanam Ecclesiam ab omnibus, maxime tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum, quasi ad matrem, vt eius vberibus nutriantur, autoritate defendantur, & à suis oppressionibus releuentur, textus etiam in d. cap. omnis oppressus, eadem causa & questione.

Qui quidem recursus, cum sit species 83 defensionis naturalis, à nemine impediri potest. Minodous decisio 27. num. 2. optimè dicit Marta de iuris diction. 4. part. centu. 1. casu 56. numero 6. vers. tamen non possit. ex quo inferas quod in nostris terminis probat nouissime Torre-Blanca in tractatu de magia libro 3. cap. 26. num. 5. & sequentibus. quod hæc cognitio violentie cum fundetur in iure naturali immutabili, tolli non potest. ex qua etiam doctrina rectè infert Doctor Marta, & Minodous locis citatis, quod prohibita appellatione, non censetur prohibitus recursus, idem Minodous in decis. Neapolitan. 42. Abb. in cap. 1. de rescript. & latè per Lancelot. de attentat. tit. de attentat. pendente recursu. c. 19. vbi n. 2. 1. post alios testatur hæc esse magis cõmunem opinionem, & per Menoch. etiam de arbitr. iudi. lib. 1. quest. 70. igitur iudicibus ecclesiasticis impediētibz oppresso hunc recursum ad sanctam Sedem Apostolicam, & tam salubri remedio, & auxilio vt, aduersus iniquitatem suæ sententie, in contemptum eiusdem sedis, denegando delationem legitimæ, & iustæ appellationi, intentantibus exequi, & interdum de facto, & attemptatè exequentibus, vsurpando superioris autoritatem, & iurisdictionem, cum sua per appellationem sit suspensa, & in superiori transata; iustissime poterit Princeps supremus, & eius tribunalia resistere, vim repellere, & violentiam propulsare, imò ad id tenetur occurrere oppressioni ex debito officij, & charitatis, cuius auxilium, charitativè dicitur, Ozañ. decis. 116. Sese de inh. c. 8. & 3. n. 20. & profertur Doct. supracit. n. 16.

Quod & ex eo probatur, nam si ex principio iuris naturalis, cui libet permittentis sui ac suorum defensionem, & vim vi repellere, vt à principio huius tertij præludij potest 85

C oppressus

oppressus de facto resistere iudici iniuste & indebitè exequi tentanti suam sententiam, legitima appellatione suspensam, vt tradunt Bal. in l. addictos n. 2. C. de episcopali audient. Ab. in cap. si quando n. 2. & Feli. num. 2. vers. fallit primo. Decius num. 13. Bellamera n. 1. vers. tertio de off. delegati. per text. & ibi B. in l. prohibitum C. de iur. fisci lib. 10. & Barthol. Humad. in l. 13. tit. 1. p. 2. gloss. 5. num. 2. ad med. Alphons. Azcued. in l. 2. tit. 1. ex num. 3. lib. 2. noni. recop. Auil. in c. 3. prat. in gl. in verbo iurisdictionis n. 13. in fi. pulchrè Lancelot. de attenda. 2. p. c. 12. ampliatio. 20. & in limit. 1. num. 100. pag. 218. Marant. in disput. 1. n. 38. Prosper Farin. in tract. crimin. q. 32. n. 88. & q. 33. n. 108. Cæned. in questionibus Canon. q. 45. n. 22. Aloyf. Ricc. in tract. decis. implora. brach. secul. decis. 312. sub n. 2. vers. amplia rursus. à fortiori, & cum nullo scandalo, poterit iudex ecclesiasticus resisti, & impediri à potestate Regia (cui ex necessitate officij hoc incumbit) ne pendente appellatione legitima, procedat, ad effectum tollendi violentiam, nec alicui fiat iniuria, censuris opprimendo, præiudicando, vim inferendo, & superiori reuerentiam denegando, vique oppressos liberandi à violentia, potentia iudicum ecclesiasticorum, ne pax publica turbetur, in maximum Reipublicæ, & Pontificis contemptum, & dedecus, donec summus Pontifex debitum auxiliū præstet, mediante appellatione, cuius magis interest, vt hic saluberrimus recursus cõseruetur, iuxta mirabilem tex. in l. 2. ff. de ijs, qui sunt sui vel alieni iuris, dum ibi inquit Vlpia. Dominorū quidem potestatem in seruos suos illibata esse oportet, nec cuiquam hominum, ius suum detrahi, sed Dominorū interest, ne auxiliū contra fauitiam, vel famem, vel intolerabilem iniuriam denegeret, iis, qui iuste deprecantur. &c. quam rationem considerant trahentes supracitati num. 16. vide Cæned. vbi proximè, & num. 4. post Didacum Perez.

87 Sed hoc argumentum aliter nouiter, & melius considerandū erit, nam vim passus, si per se non potest violentiæ, & oppressioni resistere ex defectu potentie, licet, ac iure permittente, poterit ad eum propulsandum in auxiliū conuocare seruos, amicos, familiares, & extraneos, in sui, ac suorum defensionem, hic est mirabilis text. in c. dilecto. de sent. excomm. lib. 6. gl. in l. 3. §. cum igitur de vi & vi arma. Bal. in l. 2. de procurato. B. in l. de iur. C. de metal. lib. 12. l. 7. tit. 10. p. 7. vbi Greg. Lopez, Marant. disput. 1. vbi docet, idem etiam procedere contra clericos, & in terminis idem post alios probat Torre-Blaca in tract. de magia lib. 3. c. 26. n. 8. ergo à fortiori multo

commodius, & melius poterit inuocare auxiliū Regium, cuius autoritate omnes reprimuntur audaciæ, violentiæ leuantur, & oppressi proteguntur, cuius proprium, & naturale officium est, infixum, & inhærens regimini commisso, à quo auelli non potest, nisi sublato regimine, quod sequitur sicut vmbra corpus, visus oculus, qualitas subiectum, est enim suprema potestati, qualitas naturalis, simulacra orta, ab eadem origine, & fonte procedens.

Hinc etiam prouenit, vt pariter naturale sit omnibus vi oppressis supremorum potentiam inuocare, iuxta illud Isaie c. 38. Domine vim patior, responde, &c. & alia diuinæ Scripturæ loca relata supra in primo præludio, ad princip. & quotidie experimur, cum orta diffensione inter quoslibet, etiam pueros, oppressum Regis auxiliū vocare dicentem, a qui del. Rey, qui omnino ex debito charitatis, & omni iure, teneretur præstare, & occurrere. text. est in d. dilecto. ibi, Et quidem cum liceat cuiilibet, suo vicino, vel proximo, pro repellenda ipsius iniuria, suum impertiri auxiliū, imò si potest, & negligit, videatur iniuriantem fouere, ac esse particeps eius culpæ, &c. text. in cap. inferenda cap. 4. & ibi gloss. de sentent. excommunic. ibi; & ad defensionem clericorum, (quidquid dicas de laicis) quilibet tenetur, quia hoc pertinet ad publicum. prima d. & alios concordantes adducit gloss. in d. cap. dilecto. vbi vicino, &c. & est mirabilis gloss. in d. cap. dilecto verbo sibi met. & verb. utrumque maximè verb. suffragari, ibi, sed hic loquimur de executione ipsius gladij, (scilicet temporalis) non in modum iustitiæ, sed defensionis.) que sunt aureis literis describenda verba, de quo tamen inferius suo loco videbimus.

89 Et iis adde, quòd quando, aliquid fieri licet, propria autoritate, vt vim vi repellere, & propulsare, multo magis licet illud facere per iudicem incompetetem, vbi competentis copia haberi non potest, vt aliis relatis tradit Cancer 2. p. vari. c. 10. n. 3. Cæued. canon. quest. 45. n. 23. & cum ob longam distantiam non potest haberi copia Romani Pontificis, ad quem magis frequenter appellatio interponitur, vt inhibeat iudici inferiori, ne ad executionem violentè procedat, illa pendente, & attentata reponat, vt inferius dicitur, legitime fiet, hoc violentiæ leuamen, per Regalem potestatem, cui hoc munus competet.

90 Et in nostris propriis terminis, quòd quando pars potest iudici ecclesiastico de facto exequi volenti, violentè que & indebitè (propria autoritate) resistere, & defendere

vt

vt vrbanius facit, recurrendo ad Regiū consilium, vt protegatur, & faciat deferre appellationi interiectæ; pluries determinasse Rotam Romanam reperio, vt in vna Salmanticensi. canonicatus 24. Maij 1515. coram Blanqueto. ibi, Non obstat exceptio excommunicationis propter recursum ad Cõsiliū Regium, nam iste recursus hoc casu ad defensionem propriæ possessionis, & appellationis admissionem, nõ est improbat. A chil. decis. 36. de appell. Vrbanius enim ager, cum possit de facto iudici procedenti de facto resistere, Paris. cons. vlt. lib. 4. & fuit dictum in illa Tararon. Villæ de Reus coram R. P. D. meo Decano, &c. Hactenus de tam celebri, & mirabili decisione, quam ad litera adducit Sese, aliud agens, in tract. de inhiutio. cap. 8. §. 3. n. 174. aliam etiam in terminis adducit Achill. de Grass. decis. 34. attend. are noluerunt. sub tit. de attenda. Mand. tract. de commiss. in 14. formul. commiss. attenda. in verb. reuocandi q. 4. optimè, & mirabiliter Lancelot. Robert. de attenda. 2. p. c. 4. de attend. lite pendente n. 36. & seqq. vbi n. 38. testatur ita fuisse declaratum per Rot. in vna Cæsar. Augustana iuris eligendi coram Oradino 7. Februarij 1561. & in alia Verzellen. iactationis parochialis. De Aldea corã Paleoto 27. Iunij 1561. vt est in recollectis, per eundem Paleot. decis. 362. incipit, Dubium erat, &c. & nos latius dicemus inferius hoc eodem præludio.

Cui conuenit, quod per Oliuanum dicit Sese in epistola ad Regem sub n. 70. in 2. tom. decis. ad princ. quòd data in ecclesiasticis iudicibus, aut personis violentia, cessant omnes iuris regulæ, cum tendat ad conseruationem pacis, & quietis Reipublicæ Christianæ. Cui etiam conuenit, quod Aucdanus de excoquend. manda. 1. p. c. 1. n. 32. dicit, quòd violentia illata à iudicibus ecclesiasticis Ecclesiis, aut personis ecclesiasticis, & præferim laicis, est causa, vt deuoluatur iurisdictionis ad iudicem secularẽ, cuius proprium officium est, violentias tollere. idem etiam affirmat Sese in tract. de inhiutio. c. 8. §. 3. n. 62. & in d. epistol. ad Regem n. 71. & quod dicunt, iurisdictionis, intellige potestas, & cognitio extraiudicialis absque vmbra iurisdictionis, sed dumtaxat de facto.

91 Hoc etiam comprobant Anton. Oliua. in tract. de iure fisci c. 3. n. 77. Petr. Greg. Tholof. in Synag. iur. lib. 47. n. 12. & 15. dicentes, quòd cum ab origine creationis Regni sit Regi à Deo commissa omnium vassallorum defensio, ad quam de iure naturali, & diuino tenetur, à qua temporali iurisdictione, deducta fuit exemptio clericorum, vt diximus latius in prælud. 1. vers. & comprobatur quia Principes, &c. à n. 49. & supra à princip. quæ Salgado de protect. Reg. Tom. I.

inducta fuit ad vtilitatem cleri, & Ecclesiæ, non ad eius ruinam, damnum, & detrimetum, prout contingeret, si per violentias grauatus, & vi oppressus à iudicibus ecclesiasticis, non haberet recursum ad Regē, & Principem temporalem, ad cuius exhibitionem tenentur iure naturali, & diuino, quod inuolabile est. Concurrentibus enim iis duobus præceptis, ecclesiastico petente exceptio nem, diuino autem, & naturali petente defensionem contra violentias, & oppressiones; clarum est; quòd ius Pontificium, vt positum cederet diuino, & naturali, vt potentiori, & incommutabili, & sic isto casu cessante finit, & intentione exemptionis, potestas, & attributum illud naturale Regibus comperēs, dato casu violentiæ, ecclesiasticorum iudicum, redibit ad suum primum principium, & originem, vnde deductū fuit, & ad Rempublicam temporalem, cum integra in illo casu, autoritate, & potestate, quata scilicet, sit necessaria, ad naturalem defensionem dumtaxat, prout eleganter comprobatur post Oliuan. & Petr. Gregor. Ceuall. in epistol. ad Regem. n. 76. & seqq. vbi in comprobationem iuridica exempla refert, & iterum in tract. de cognit. per viam violent. in præmio c. 4. n. 15. licet contra ipsum insurgat & improbe, Sese in epistol. ad Regem à n. 112. & 113. & 114.

Insuper pro cõplemento huius iuris naturalis dicendum est, ex c. dilecto de sent. excomm. lib. 6. ibi, Sitque vtrumque quodammodo gladium & temporalem & ecclesiasticum, alterum videlicet altero adiuuare, maximè, quia ij duo gladij conseruauerunt (exigente necessitate) sibi inuicè suffragari, & in iuuam alterius subuentione mutua frequentius exerceri, &c. qui textus loquitur de propulsanda violentia, quia Princeps temporalis, ibi ob defectum, & impotentiam iurisdictionis ecclesiasticæ, tenetur auxiliū suum præstare. gl. in c. status. in verbo potestati. de maled. Bellug. in speculo Princ. rubr. 11. §. tractandum n. 1. Franc. Marc. in decis. 269. in prin. p. 1. Vnde dicit Innoc. & gl. in c. 1. de off. ord. quòd per potetiam secularè adiuuari debet potestas ecclesiastica, vt voluit etiam text. in cap. administratores cum seqq. 23. q. 5. Archidi. in c. de person. Presb. 11. q. 1. Bal. in l. 1. C. de his qui lat. occide. Feli. in c. significasti, de off. deleg. & in c. cum sit generalis n. 8. de for. compet. Franc. Marc. d. decis. 269. num. 3. & decis. 763. p. 1. Oldral. cons. 86. 89. & 319. Federic. de Senis cons. 251. n. 5. latè profequitur Aloyf. Ricc. in tract. decis. implorat. brach. secul. decis. 319. per totam. vbi post plurimos, quòd potestas temporalis suum auxiliū omnino impartiri debet, & tenetur. ergo cum iudex ecclesiasticus violat iurisdictionem ecclesiasticam, superioris-

que, ad quem per legitimam appellationem deuoluta est, vsurper; vim faciendo, & partem grauando; bene poterit Princeps superioris iurisdictionem adiuuando, & auxilium impatiendo, vim tollere, vt liberè superior ecclesiasticus adiri possit.

93 Maxime quia iudici ecclesiastico volenti exequi suam sententiam, à qua legitimè appellatum esse constat, cuius virtute sua iurisdictione suspensa remansit; potest, imò tenetur secularis potestas, suum auxilium denegare, tenet Oldrad. in *conf. 89. n. 3.* Marant. *disput. 1. n. 26.* Francisc. Marc. *decis. 259. sub num. 1. in 1. p.* Alberic. in *l. Episcopale n. 3.* & ibi Paul. de Cast. *sub n. 4. c. de Episc. audier. S. Broz. in tract. de vica. Episcop. lib. 2. c. 190. n. 11.* Gramatic. *conf. 109. in causa vertente n. 17. & per totum in civilibus.* Vrsin. in *decis. 24. de materia n. 16.* & Decius in *c. significasti n. 15. de off. delegat. Gaill. obseruat. 115. n. 4. lib. 1. pract. obseru. communem dicit. post Abb. & Fel. Afflic. in *prom. conf. Reg. sub n. 54.* Menoch. *de retinen. rem. 3. sub n. 360.* vbi intelligit, quòd appellationi nihil obstat. Nauarr. in *c. cum contingat rem. 1. sub n. 5. de rescrip. & Roland. à Valle, conf. 37. n. 13. vol. 1.* hoc extendit Aloyf. Ricc. in *prac. decis. implora. brach. secul. decis. 312. n. 1.* & 2. vt procedat, etiam si iudex secularis sciret, appellationem non esse receptam à superiori ecclesiastico, cum tamen eam de iure debebat recipere, & declaratum ita fuisse, testatur Afflic. in *promio conf. Reg. sub n. 61.* ergo illi poterit Princeps resistere, exequenti iniuste, abutendo potestate, & iurisdictione ecclesiastica competente Pontifici, qui ob longam distantiam huic periculo occurrere non valet, cique potestas secularis debet auxiliari, vt vis tollatur, debitus ordo feruetur, & honor iudicibus deferatur.*

Por derecho, de Diuino interpretandum.

95 Non solum de iure naturali pertinet supremis Principibus, violentias tollere, & vi oppressos liberare, atque defendere; sed etiam mero iure diuino attributum reperitur, iuxta illud Hieremias cap. 21. vbi Dominus loquens domui Regis Iuda inquit; Iudicate mane iudicium, & eruite vi oppressos de manu calumniantium. Et expressius disponitur, ex eodem Hierem. c. 22. ibi, Audi Verbum Domini, Rex Iuda, qui sedes super folium Dauid, facite iustitiam, & liberate vi oppressos de manu calumniatoris. Et cõprobat illud Dauid. Pf. 81. quo dicitur; Iudicate egeno, & pupillo, humilem, & pauperem iustificare. eripite pau-

perem, & egenum de manu peccatoris liberate. & iterum in Pfal. 40. ibi, Beatus vir qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus: Dominus cõseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciet eum in terra, & nõ tradat eum in animã inimicorum eius, Dominus opem ferat illi, &c.

Idem etiam docet S. Leo Papa *Sermone 2. de ieiunio 10. mensis & collectis* ibi, Studeamus viduarum defensionem, pupillorum vilitati, lugentium consolationem, dissidentium paci, suscipiatur peregrinus, adiuuetur oppressus, vt quicunque nostrorum de iustis laboribus, auctori bonorum omnium Deo, sacrificium huius pietatis obtulerit, ab eodem Regni cõlestis præmium percipere mereatur, &c.

Probat etiam per Iliam c. 45. ibi, Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, & dorfa Regum vertam, &c. Sequitur, & facit in vers. Accinxit te & nõ cognouisti me, quia in bellando non habuisti oculum ante Deum, ego tamen totum ordinaui ad liberationem populi mei. Sed quid huic immoramur, huc articulum latissime comprobaui, supra in prælud. 1. per totum, adducens ad idem plures sacre Scripturæ autoritates, probantes à Deo datũ esse regimen Principibus supremis, hoc fine, hac qualitate, & attributo, vt populum, rem publicã, & vassallos defendant, ab oppressionibus & violentiis, & in quiete, & pace conseruent, & tueantur. & facit *l. 1. in fi. tit. 1. p. 2. que el Emperador es Vicario de Dios en el Imperio, para hazer iusticia en lo temporal, bien asi como el Papa en lo spiritual, &c.* & probatur in *proemio p. 2. ibi, casti pulso Dios en la tierra à los Reyes y emperadores, porque de otra suerte se turbaria la paz de la Republica, & quod Principes temporales teneantur de iure diuino tollere violentias suæ republice etiam inter ecclesiasticos, tenet Sese de inibitio. c. 8. §. 3. n. 60. & 58. Cou. *tract. q. 3. 5. Greg. Lop. in l. 13. tit. 13. p. 2. Azcu. in d. l. 36. Gasp. Rod. de annuis redditu. lib. 1. q. 17. à n. 8.* & ferè omnes Doctores de re hac tractates. & quòd Princeps, cum possit resistere, & defendere oppressum, si non faciat, & denegat hoc charitativum auxilium, peccet, conatur post hæc probare Ceuall. in *tract. de cogitatione per viam violentie gloss. 5. à n. 38. & seqq.**

Probat etiam actuum Apostolorum. c. 23. quo legimus; D. Paulum oppressum à Iudeis timentem ab eis in eius necem conspiratis, occidimisse adolescentẽ, qui indicaret tribuno Iudaeorũ consilium perdendi & occidendi eum, ex quo dicit Mart. *de iuris. 1. p. c. 48. num. 28.* quòd vbi datur moræ periculum, melius est haberi recursum ad Regem. & alibi etiam euidentius apparet actuum Apostolorum

lorum c. 25. quo docemur, ipsum Paulum, ob magnas violentias, iniurias, & oppressiones, sibi à Pharisæis illatas, potentiam Cæsaris conuocasse, ibi, Ad tribunal Cæsari sto. Ex autoritate etiam Diui Petri, & Pauli adducunt Octau. Chaq. in *decis. redem. 3. n. 8. 9. & 10.* Azcu. in *l. 2. tit. 6. lib. 1. recop.*

Por derecho, vltierius de canonico, & positio interpretandum.

96 Non solum ex principiis iuris naturalis, ac etiam diuini, supremæ Regiæ maiestati facultas, & potestas tollendi violentias inter ecclesiasticas personas, & ab ecclesiasticis iudicibus illatas, competit; sed etiam iure positio, & canonico, vt testantur omnes Doctores supracitati in introductione huius c. n. 16. & in discursu relati, & referendi, quorum fundamenta, non erubescam referre, vt in hoc proposito dixit Cæned. *can. 99. q. 45. sub n. 3.* tum quia sunt vtilia, & elegantia, tum etiam & præsertim, quoniam cum de huius materia casibus particularibus, & indiuiduis difficultatibus, sit præcipuus sermo, & tractatus noster, necessitate ductus de iustificatione potestatis Regiæ erit præmittendum, quia cum de vno disputatur, cætera supponi debent habilia, est text. in *c. cum nuntius. de rescrib. l. Titius ff. de obsequijs libert. Mant. tract. de contract. tom. 1. lib. 12. tit. 22. n. 9.* & vbi vnum disponitur, aliquo proposito non verificatur dispositio, nisi prius verificetur suppositio.

97 Primò enim expendi solet à Doctoribus text. mirabilis in *cap. Regum officium 23. q. 5.* illius determinationem vsque ad sidera (debito modo) exclamantes, quo ita dicitur: Regum officium est proprium, facere iudicium, atque iustitiam, & liberare de manu calumniantium vi oppressos, & peregrinis pupillis, & viduis, qui facilius opprimuntur à potētibus, præbere auxilium. Ecce textum mirabilem, probantem potestatem Principis præstare auxilium vi oppressis, ex quo textu iunctis iis, quæ latissime in præludio primo & cæteris diximus, satis deducitur proprium esse Principis tollere violentias, ne pax publica turbetur; vt adhæreat medullis regimini, & coronæ, itav vnum sit effectũ, inseparabile, & indiuisibile, à quo nec auelli, nec tolli potest (etiã dempto iure, & consuetudine) nisi ea causa, & ratione, qua potest Rex supremum Regno, & regimine priuari, & tolli, non aliter; quia tunc tanquam quid connexum, vel potiùs essentia rei inharrens, & qualitas nõ accidentalis, sed omnino naturalis deficit, sublato principali, quia Regum officium est propriũ, &c. ita vt hæc potestas

Salgado de protect. Reg. Tom. 1.

cognoscendi per viam violentiæ, sit de Regalibus, & de referuatis Principi superiori in signum supremæ potestatis. ita Camill. Borrel. *de Regis Catbol. præstant. c. 5. n. 7. & in n. 26.* à quo auelli nõ potest, nec vsurpari, nisi eius nomine, & concessione faciat personã ipsius Principis representans, (prout sunt suprema tribunalia, Regia) quibus hæc extraiudicialis cognitio commendata est, ex legibus Regiis, vt facilius, citius, & commodius, tolli possint violentiæ, ac præ manibus charitativum hoc refugium, auxilium, & protectionem, queant vi oppressi habere.

Nec obstat quòd ille textus non loquitur de personis ecclesiasticis, prout de secularibus, prout sunt pupilli, viduæ, & peregrini, qui tantum exprimitur in d. text. quia vltra id, quòd alia iura canonica de clericis loquantur, citanda, secundum quæ hic textus 98 intelligendus, quia quando aliqua lex loquitur cum aliqua qualitate, ad sui intellectum trahit omnes alias, quæ in illo proposito simpliciter, seu generaliter loquuntur, Alberic. de Roll. in *l. si quis in prin. tituli. n. 2. in 2. oppos. ff. de legat. 3.* quod Socin. iun. in *l. cum filiosfamil. vers. venio ad apparatus gloss. n. 46. de legat. 1.* Card. Mant. in *tract. de contract. tom. 1. lib. 4. tit. 23. n. 11.* Vltierius respõdetur, quòd ratio illius textus est generalissima, & licet Hieronymus ponat exemplũ in peregrinis, pupillis, viduis, ex ratione, de qua in eodem text. ibi, peregrinis, pupillis, & viduis, qui facilius opprimuntur à potētibus, nam, ad ea quæ frequentius accidunt, iura adaptantur; non excluditur, quòd si inter ecclesiasticas personas oppressio, & violentia dentur, non possit Rex suum charitativum auxilium impartiri, ad defendendum vi oppressos, maxime, quia vt superius latius probauimus, defensio, & protectio clericorũ est causa publica, ex *l. si quis in hoc gen. §. siq. c. de sacros. Eccles. ibi, sit cunctis laudabile factus Sacerdotibus iniurias, veluti crimen publicum profectum, &c.* quare in d. text. clerici excludi nõ possunt, cum eius ratio generalis sit, nec Regi, cuius propriũ officium est vi oppressos liberare, denegari, quòd vniuersis concessum est, & permittum, ex *d. §. siq. cunctis, &c.* cum murus sit Ecclesiæ, & protector ecclesiasticæ, & Catholice religionis, vt supra diximus latius.

Secundò, & pro hac parte, expeditur text. in *c. princeps seculi 23. q. 5.* vbi dicitur, quòd Princeps seculi habet intra Ecclesiam potestatem, vt superborum ceruices comprimat, quòd nõ est præ manibus ecclesiasticus, qui præbeat auxilium, vt insinuant eius verba: Vt qui intra Ecclesiam positi contra fidem, & disciplinam agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam

C 3 vilitas

utilitas Ecclesie exercere non praevaleret, certibus superiorum potestas principalis imponat, & vt venerationem mereatur, virtutem potestatis impartiat. Ex quo text. fatetur Marra, in tract. de iurisd. i. p. c. 48. à n. 26. cum sequentibus quòd quando facilis non potest haberi auctoritas Sedis Apostolicae, vel propter Pontificis multitudinem negotiorum, vel propter loci distantiam; recurri potest ad Regem; vbi loquitur de ecclesiasticis personis, tenet Sarmient. in pro-mio regul. Cancellar. quia proprium Regum officium est vi oppressos liberare.

Nam propter longam terrarum distantiam (vnde absque magna difficultate, ac spe opportuni remedij ad superiorem recurri non potest, ad illud consequendum, nempe vt miserabiles tyrannica, & iniuriosa oppressione lacessiti tueantur) multa permittuntur, & licita iudicantur, quae alias nec permitterentur, nec licita dicerentur, quia dilatio, distantia, aut difficultas seu impossibilitas recursus, & medela, talem tribuunt effectum, cum frequenter ex mora periculum soleat oriri, iuxta text. in cap. pudentia 2. q. 1. ibi, nempe his mos antiquus fuit, vt quia pro longinquitate vel difficultate itineris ab Apostolico illis onerosum fuerat, ordinarij ipsi se iuicem, &c. text. etiam in cap. cum longè 63. d. ibi, cum longè latèque diffuso tractu terrarum commentium impeditur celeritas nuntiorum. text. in cap. 1. 29. d. text. in cap. 1. & 2. 4. dist. text. etiam in leg. mediterranea. ibi, ac plus haberet dispendij translatio, quàm deuolutionis illatio. C. de anon. & tribut. lib. 10. quòd tunc dicitur longinquitas, & remotio à curia Romana, quando locus est ultra Italiam; text. in cap. nihil est, de electione. & probat gloss. in d. cap. cum longè iuxta verb. de longinquo. & de Hispania, imò & etiam specialiter de nostra hac alma ac dulcissima Patria Gallecia, expressè probat, & decidit text. in dict. cap. cum longè. Cæned. in quest. canon. 45. n. 33.

Qua de causa, potest Ciuitas oppressa alteri dominio se defendendam tradere, iuris naturalis permissione, B. in l. Sodales. in l. 3. num. 10. ff. de collegiis illicit. Montal. in reperto. super l. Reg. verb. liga. Auiles in cap. 2. preator. verb. iuntaran. & alij quos ipse Montal. allegat, ac etiam ratione Monachis, Abbatem suum tyrannum decinere, & detruere permittitur, alique non suo iudici se subicere, argum. text. in cap. ab Ecclesiarum, iuncta gl. de off. ordina. c. baptisarem 5. d. gl. in c. sacro §. caueat verb. periculo more. de sentent. excommunic. tenent Archidiacon. Ancarr. & Philip. Franc. in c. constitutiones de verb. signif.

in 6. Innocen. in colim de testib. spoliato. Card. in dem. 1. n. 16. ad fi. de off. ordin. latè Tiraq. in legib. connub. gl. 8. n. 9. & idem Tiraq. in tract. de retract. §. 26. gl. 1. n. 28. Doctiff. Nauarr. in c. nouit. 3. notat. n. 115. & 114. de iudic. Octavian. Chaquer. decis. Pedemont. 68. n. 30. Maticen. in gloss. 1. 2. 1. n. 10. & seqq. tit. 10. lib. 5. recopil. quòd etiam procedit in priuato laico, aduersus laicum: vel etiam in iudice laico, contra clericum, vbi periculum est in mora, vt cum infinitis Doctõribus resoluit Bobadill. in politic. lib. 2. & latè etiam prosequitur cap. 17. num. 108.

Necessitas enim, & periculum moræ, caret lege, legem non admittit, atque legem tribuit, licitum facit, quod non est, ac iudicem incompetentem legitimi facit, multoties alterat, nõ solum præcepta humana, sed etiam diuina, atque naturalia, & sicut de consec. d. 1. c. licet de ferijs c. discipulorum de consec. d. 5. c. anni rumore, & c. si nulla necessitas 23. q. 8. c. secund. de obseruat. reuinij cap. quanto de consuetud. c. quod non est licitum de regul. iur. in c. l. nemo c. de religio. & sumpti. funer. l. 2. c. de par. qui filios distinx. l. unica, & ibi gloss. expedit, ff. de off. consul. cum multis congestis à Tiraquell. de retract. §. 1. gl. 9. n. 32. & latius §. 26. gloss. 1. n. 18. & seqq. & iterum in tract. de pen. tempor. causa 33. per totam. Cassan. in consuetud. Burgun. rubr. 1. §. 4. gloss. 1. n. 26. & §. 5. verb. si el ne agrace n. 15. & seqq. Chaquer. in decis. Pedemont. 68. n. 28. alios citat. Quæsi. diuersiq. c. 4. n. 3. Petrus Greg. in syntag. iur. 1. p. lib. 3. c. 8. n. 4. latè Camil. Gallin. de verb. sig. lib. 10. ex n. 2. 1. Bobadill. in politic. lib. 2. c. 18. n. 318. & in nostris terminis Cæned. in q. can. 45. n. 26.

Et quòd imminens periculum, & instans necessitas, non recipiat dilationem, attribuat iurisdictionem, etiam non habenti, cum tunc à iuris regulis meritò recedatur, probat text. in ant. defens. ciuit. §. audi. l. 2. tit. 9. p. 5. Ab. in c. cum non ab ho. n. 15. cum sequentibus de iudi. & in c. constitutus n. 9. de appellatio. Alex. & Immol. in l. 2. ff. de iurisd. omni. iudi. & in cons. 62. disertis. Doctõr. vol. 4. Suar. in declaratio. l. 2. for. num. 47. & sequentib. post repetitio. l. post rem. ff. de re iudi. Bernard. Diaz in regul. 496. Gregor. Lopez. in d. l. par. gloss. 2. decis. Pedemontan. 30. n. 14. Tallad. de carcere cap. 11. §. 2. n. 2. Castell. à Bobadill. in politic. lib. 2. cap. 2. 1. num. 71. & cap. 17. à n. 109. cum sequentibus. & iterum d. lib. 2. c. 18. n. 318. Mart. in tractatu de iurisdic. 1. p. cap. 48. à n. 27. vbi à num. 28. dicit quòd ob moræ periculum, aliquando quem subiici iudici non suo, & ob id non sit consulendus summus Pontifex, Ab. in c. non metus. col. penult. vers. putarem. & col. ult. in verb. put. de immunit. eccl. & c.

Quod & idè est, quãdo iudicis ecclesiastici superioris

superioris datur remissio, vel negligentia, quia tunc rex potest adiri, quia in Ecclesiasticos potestatem habet, vt ex Alexan. Decian. Bellug. & alijs tenet Bobadill. in d. c. 18. num. 93. & Mart. vbi proximi à num. 25. igitur cum in nostro casu longa sit distantia, & aditus ad Romanam Curiam, ita vt ab ea defensio adiri non possit, ad impediendum iudicem Ecclesiasticum, ne sententiam violenter, & attentatè exequatur, legitima appellatio suspensam, absque imminenti periculo poterit recurri ad Principem temporalem, pro tollenda hac vi de facto, extrajudicialiter, & absque iurisdictione, quia vt dicit Isidor. lib. 3. de sum. bon. c. 35. Principes seculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis ademptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem, disciplinam Ecclesiasticam muniant.

Hic autem forensis vsus, & praxis, qua Regis consiliarij vruntur, non solum his rationibus iustificatur, sed præcipue, propter maximam utilitatem, qua Republicæ accedit, prout experientia rerum magistra docet, & vetustas antiquissima suadet, aliter enim, si hoc remedium, & auxilium aduersus iudices Ecclesiasticos non adhiberetur, grauissimè opprimerentur innocentes à iudicibus Ecclesiasticis, qui à Romana Curia longè distant, & sic interim contra Canonum statuta, potestate, & iurisdictione Ecclesiastica abuterentur, exequendo suas sententias iustas, seu iniustas (spreta, & neglecta legitima appellatio) pro qua sententia etiam expendo text. in cap. si quis pecun. 79. d. ibi, & humano auxilio. dicit Ceual. in q. 899. n. 140. & 148. tenet Nauarr. in c. cum contingat 1. tom. fol. 147. versiculo secundo facit. plura allegando optime prosequitur Henric. lib. 14. c. 12. num. 6. in gloss. in littera S. Chaqueria. decis. 3. n. 14. Cæned. eleganter in pract. quest. cano. 45. sub num. 33. cui addit, quòd dum remedium à Romano Pontifice adhiberetur fideles periclitarentur, & scandalu subirent, se & amicos vel vicinos excommunicatos, vbi etiam num. 34. refert Didac. Per pulchrè dicentem, in l. 6. lib. 3. tit. 1. p. pag. 716. & Princeps, & eius sacrum consilium supplet defectum iustitiæ inferiorum totius regni, siue inferentes vim & oppressiones, sint iudices, & Domini temporales, siue Ecclesiastici, cum non adeò celeriter sit aditus ad Papam, pro violentia repellenda, & si interim de vi, ac violentia, Rex non cognouisset, ac opportunè (prout solet) prouidisset, plura mala, ac vexationes partium oppressarum sequerentur, & ideo ne vis fiat (dicunt) semper recurrendum esse ad Curiam Principis.

Tertio comprobatur ex c. omnis 7. q. 1. vbi

negantes auxiliu vi oppressis videntur quodammodo Christum Dominum Deum nostrum persequi, ibi, omnis qui gemebat, & vexabatur à Saul, fugiebat, & veniebat ad Dauid. si Rex piissimus Dauid sciret peccatum esse fugientes persequutionem, & sic proprium officium Regis est, vi oppressos, & eos qui persequutionem patiuntur liberare, & defendere, cum sit talis defensio naturalis, vt in l. vt vim ff. de iustitia & iure, pro qua opinione est formalis text. in c. postulasti de homic. vbi licitum est implorare Regis auxilium, contra deridentes decimas, ibi, quæsiisti præterea vtrum contra quosdam debitores Ecclesie decimas subtrahentes, tibi Regiam implorare liceat potestatem, & licere supponit Pontifex ibi. idemque docet Leo Papa in epistol. 75. ad Leonem Augustum. ibi, Debes, inquit, Imperator incunctanter advertere Regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesie præsidium esse collatum, vt ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem, his, quæ sunt turbata restituas, &c.

Quarto facit text. in c. Maximilianus 23. quest. 3. vbi Reges & Imperatores tenentur præstare auxilium Ecclesie, ibi, Maximilianus Episcopus Vasiensis auxilium petit ab Imperatore Christiano, contra hostes Ecclesie, non tam sui vel sciendi causa, quàm tuenda Ecclesie, sibi credite, quòd si prætermisisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia meritò culpanda, quia manus Regia, & eius auxilium est murus fortissimus Ecclesie, est pax clericorum, salus populi, propugnaculum, præsidium, & tutela Christianæ religionis.

Quinto facit text. in c. petimus 11. q. 1. ibi, Ad querelam nondum laici, sed etiam clerici pati violentiam à suo Prelato, potest rector prouincie, & defensor ciuitatis suum officium imponere, vt confitio de violentia reducat spoliatos, & vi oppressos ad suam possessione. Quod audiui seruari, de consuetudine in regno Portugalia, vbi non solum Regij auditores, sed quilibet prætor Regie coronæ in sua prouincia cognoscit de similibus causis per viam violentie, quòd esset maxime conueniens in hac nostra Hispania, ne tot expensis litigatorum vexarentur recurrèdo ad supremum Consilium, vel ad Cancellarias, ex partibus remotis, sed iam durum esset, ab hac tam vetustissima praxi recedere, maxime quia illud tangit supremam iurisdictionem, & protectionem, quæ alijs iudicibus inferioribus non conceditur.

Sexto stipulatur hæc opinio, & indubitata sententia, ex text. in c. administratores 23. quest. 5.

quest. 5. ibi, Administratores secularium dignitatum, qui ad Ecclesiarum tuitionem, pupillarum, ac viduarum protectionem, rapaciumque refrenationem constituti proculdubio esse debent, quoties ab Episcopis, & Ecclesiasticis viris conuenti fuerint, eorum querimoniis auditis audiant, & secundum quod necessitas expedierit, absque negligentia examinent, & studio diligenti corrigant.

110 Septimò facit pro hac sententia text. in c. Christianis 11. q. 1. ibi, Deseruentibus beneficium negare non conuenit, Syluester, atque Faustini. qui se à cunabulis clericos constitunt, à Theodora se opprimi per violentiam conqueruntur, & ibi & per auctoritatem Regiam contra leges publicas, cum clericali cingulo olim teneretur allecti, per Archidiaconum vrbis Grumetinae esse conuentus cum confert, cum qui celestem militem pulsar, non mihi eius forum debere scèdari, & ibi sublimitatis tuæ tuitione valeretur, ne quid illis, aut subreptio, aut inimica legibus violentia necessitatis imponat (ecce vbi violentia, de qua Rex potest cognoscere, est inimica legibus) & sic iustus de causis ad tollendam dictam violentiam, vt ius suum vniciueque tribuatur, Rex noster, & sui grauisissimi, & integerrimi auditores cognoscere possunt, in dictis causis, ad tollendam vim sine praiudicio causæ principalis, cuius cognitio pertinet ad iudices Ecclesiasticos, & non seculares.

111 Octauò confirmatur ex text. in c. filijs, vel nepotibus 16. quest. 7. vbi constat Episcopis vel Archiepiscopis negligentibus punitionem illorum, qui bonis Ecclesiasticis abutuntur, posse Regem adiri, vt illo malo medeatur, ibi, Quod si alia Episcopus agere tentet, metropolitano eius hæc insinuari procurent, sin autem metropolitanus talia gerat, Regis hæc auribus intimari non differant, vbi glossa verbo Regis intelligit, vbi iudex Ecclesiasticus negligens est, quod contingit, quando non solum propter negligentiam, sed propter notoriam violentiam procedendo de facto, & contra ius causa deferretur ad Regia tribunalia, vbi tollitur vis, donec causa principalis de iure coram Romano Pontifice ventiletur, in quo iurisdicção Ecclesiastica non læditur, imò potius augeatur, vt supra probatum est.

112 Nonò fulcitur ista sententia in c. quidam Monachi 16. quest. 1. vbi aduersus Monachos qui sine licentia superioris vagantur, potest potestas secularis procedere, præbendo auxilium; aduersus perturbationem tranquillitatis Ecclesiæ, ibi, Statuit igitur sancta Synodus hos primum commoueri, vt exeant,

ac inde per defensorem compelli, vt ad sua loca redeant.

Decimò etiam iure ciuili probatur, ex l. 1. C. de summa Trinit. & fid. Catholi. vbi dicitur Regiam potestatem ad hoc inter cetera esse institutam, vt sanctorum Patrum decreta saluberrima exequutioni demandari faciat, & inuolabiliter obseruari. Et hinc est quod manus Regia manus est Ecclesiæ, vt optimè inquit Bellug. in specul. Princip. rubr. 11. §. tractandum. & Aristo. ad Alexan. scripsit in hæc, Iustitia regentis vtilior est subiectis, quam fertilitas temporis. quem refert Roi. in epitom. success. 3. 4. num. 10. & facit l. 1. tit. 3. lib. 2. recopil. ibi, Talos Reyes y Principes encomendo Dios la defension de la Sancta Madre Iglesia. Reges enim defensores Ecclesiæ, & religionis appellantur, in d. c. Princeps. & secundum Esaiam cap. 49. nutriti dicuntur. & facit illud Iudæ Regis 4. Reg. cap. 12. qui iussit pecuniam ablatam ad tutelam templi erogari fabris, ac cæmentariis, quia Sacerdotes, quibus id commissum erat, negligentibus in erogatione hæc fecerunt.

Vndecimò probatur, quia ordinarius iudex subditos suos defendere tenetur. l. illi. tit. 1. in prin. & in §. ne potentior. & ibi Bald. ff. de off. presidis. vbi notatur ad officium iudicis spectare providere, ne alicui violentia fiat, nec potentiores minus potentes opprimant, vbi Bald. in ff. inquit, quod iudex facit magnam elemosynam apud Deum, quando pauperes tuerit, ne opprimantur, & cum Rex sit ordinarius in regno suo, quia omnes seculares iurisdictiones ab ipso fluunt, & ab ipso defluunt, sicut flumina ad mare, vt per plurimos Doctores latè comprobatur Azeued. in l. 3. gloss. 1. tit. 5. lib. 3. recopilatio. Sequitur inde cum debere violentias excutere, & in tuitione oppressos conservare, & si in hoc apud Deum facit elemosynam, ex quo prouenit, quod hæc extrajudicialis protectio charitativum auxilium, & defensio dicatur, secundum Matthæum de Afflict. in consuet. Reg. Siciliae rubr. 67. c. fi. num. 11. lib. 1. Auenda. de exequen. manda. 1. p. c. 1. n. 32. versiculo nam pro violentijs, &c. & per Afflict. & d. c. petimus 11. quest. 1. & c. quidam Monachi 16. q. 1. idem dicit in terminis Mart. tract. de iurisdic. 4. p. cent. 1. cas. 38. num. 20.

Duodecimò comprobatur, nam si licet clericis in auxilium legis imperialis assumere ex textu in cap. si in adiuto. 1. 1. d. cur itidem dicendum non est, sibi licere, cûque eis non permittendum, Imperatorem ipsum, aliumve quemlibet Principem adire, cum sit lex animata in terris, auct. de consulib. §. omnib. & ibi glossa.

Decimotertiò probatur, nam in abusus notorius,

notorius, si iudicibus Ecclesiasticis factis, eis potest, si exequantur, & per quamlibet personam priuatam restitui, & obuiari text. in l. prohibitorium l. defensionis C. de iur. fife. lib. 10. cap. si quando de rescript. & tunc abusus notorius dicitur, quoties in actu qui geritur vsus nullus stat, lob. quæ vitia. §. idem Pomponi. ff. de ediliti. edito. rectè conducunt per nos infra 2. p. c. 9. à num. 2. i. veluti contra naturam actus sit. l. 1. §. sed secundum eodem tit. vel quando actus sit à non habente potestatem, quia non potest esse maior abusus, vel nullitas, quam defectus potentia, secundum Innocentium, & Doctores in cap. cum olim, de caus. poss. & propria. quod omne verificatur, in nostro casu, cum denegare oppresso appellationem in casibus à iure permittis, contra ius est, euidenter tam naturale, quam posituum, cum tollat defensionem, vt latè diximus ad principium huius præludij, & contra naturam causæ, cum sententia effectus iure suspenditur per legitimam appellationis interpositionem, ita vt eius exequutio impediatur, vt attentata, & violenta, l. 1. & toto tit. ff. nihil nauare appellatione pendente, c. non solum, de appellatio. lib. 6. & sic aliter faciens iudex Ecclesiasticus, fecisse dicitur abusum notorium, in quo supremus Princeps potest manum imponere, secundum Carolu de Grassal. lib. 2. Regal. Fran. iur. 7. pag. 3. in paruis. & Rebuffum 3. tom. consuet. Franc. tit. de appella. inquam abusu gl. 1. quia violentia quadam est, Nauar. vbi supra versiculo decimo facit. Aufter. de potest. seculæ. super Ecclesi. regul. 2. fol. 30. & post Simanc. de Catholicis instit. tit. 45. n. 35. dicit Cæned. Canon. q. 45. n. 6.

118 Decimoquartò probatur iure nostro Regio in d. l. 3. 6. 37. & 40. l. 3. tit. 1. lib. 2. recopil. l. 18. tit. 7. lib. 1. recopil. in §. l. 8. tit. 10. eodem lib. l. 5. lib. 2. tit. 1. ordin. l. 13. tit. 13. p. 2. ibi, epari defendentes que non recipian mal. ninfuerca. & l. 19. tit. 9. part. 1. cum aliis superius hæctenus allegatis.

119 Et quod isthæc extrajudicialis defensio, & charitativa protectio iuri consona sit, & probabilis, affirmant Portoloes in scholis ad Molinum in §. appellatio. num. 31. & optimè in §. firma. num. 101. & 172. vbi quamplurimis rationibus comprobatur. Nauar. in c. cum contingat de rescript. rem. 1. per tot. Didac. Perez lib. 1. tit. 1. l. 1. in gl. puden conofer, pag. 196. in prin. Henric. in sum. lib. 10. cap. 30. num. 4. Gundizal. de Paz in prax. p. 2. tom. 6. §. 1. e. num. 34. optimè Morl. 1. p. tit. 2. quest. 14. n. 4. Bobadill. lib. 2. c. 18. n. 139. in litera B. Salced. in addit. ad Diaz in prax. 102. in litera A, C. Michael Axia de exhiben. auxil. in 127. fundam. ex pagin. 112. versiculo hic passer aliquis. Hieron. Llam. 1. p. method. c. 7. §. 19. ex pag. 93.

& in 3. p. cap. 12. §. 7. pag. 839. Carol. Grassal. Regal. Fran. lib. 2. iur. 7. vbi optimè id confirmat, & Afflict. eccl. 2. 4. vbi pulchre loquitur, & in consuet. regni Siciliae in consuet. Bauid. locorum. §. de Burgenfaticis lib. 7. rubr. 67. Anto. Scap. de iur. non scrip. lib. 1. cap. 16. ex n. 2. Ioan. Gutier. de iuram. confir. 1. p. cap. 2. n. 2. 6. & in lib. 1. practi. quest. 20. ex n. 1. Ioan. Garc. de nobilit. gl. 9. ex num. 51. Couarr. in practi. c. 35. n. 2. Azeued. l. 1. tit. 6. in d. l. 2. vbi plura refert iura diuina, Canonica Regia, & Ciuilia, in huius rei comprobationem, auctoritatibus etiam Petri, & Pauli, conatur etiam hæc partem defendere Octauia. Chaquer. in decis. Pedemont. 30. ex n. 8. fol. 56. qui duo præstantissimi viri latè fundamenta, & rationes huius opinionis commemorant; eandem etiam opinionem tener Menoch. de retinend. poss. rem. 3. num. 356. Ioan. Segura da Bal. in direct. 2. p. cap. 13. num. 51. & plures retuli in 1. p. collecta. 5. n. 3. & in 2. p. collecta. 17. num. 2. & tradit Didac. Perez in d. gl. puden conofer, pag. 196. post medium asserens, quod si quilibet tenetur eripere oppressum, ex cap. non inferendam 2. 3. q. 3. multo fortius tenebitur Rex, qui hoc facere officij ratione tenetur, ex c. Regum officium 2. 3. q. 5. & habetur in l. 13. part. 2. & ibi singulariter Gregor. Lopez in gl. verbo ninfuerca. Mich. Axia de exhiben. auxil. in 27. fundam. versiculo erga oppressos, pag. 111. Auenda. lib. 1. de exequen. cap. 1. num. 3. 2. versiculo nam cum. Morla 1. p. tit. 2. q. 1. n. 5. nouissimè, & doctissimè Ioseph. à Sese regens Cancellariam regni Aragonum in suo eleganti tract. inhibitionum & magistratus iustitiæ Aragonum, cap. 8. §. 3. n. 25. Cæned. m. Canon. q. 45. per totum, & alij plures citati supra in introductione huius capit. n. 16.

Por costumbre immemorial.

Non solum titulis superioribus, scilicet iure naturali, diuino, & positiuo hoc ius, & extrajudicialis cognitio tollendi violentias, & liberandi vi oppressos ab Ecclesiasticis iudicibus, & inter Ecclesiasticas personas; sed etiam consuetudine immemoriali, hoc etiam competere affirmat, l. 36. tit. 5. lib. 2. recopil. circa quam nonnulla obiter notanda sunt. Et primò quod hæc consuetudo non est iuris noui inductiua, sed iuris naturalis, diuini, & positiuo, supremo Regis regimini inherens conseruatiua, inter quæ longa est distantia, & differentia, in l. vna est via, quia aliud est acquirere, aliud est ius competens conseruare, iuxta text. in l. vna est via. ff. de seruit. rustior. prædior. vbi gl. verb. seruat. text. quem dicunt Doctores egregium in l. 1. §. hoc interdictum. ff. de itinere actiua prima.

prima. Gratus *conf. 61. num. 28. lib. 1.* Veccius *conf. 2. 17. lib. 1. num. 8.* Decius *conf. 271. num. 7.* optimè latèque Ioan. Garc. *in tract. de nobilit. gl. 7. num. 6. & gl. 1. §. 1. num. 79. ante fi.* Auendan. *de exequen. manda. 1. p. cap. 1. sub num. 2. 5.* Riminal. *conf. 338. num. 2. 5. lib. 2.* & nos diximus infra 3. p. c. 10. versiculo secundo facit quòd Casarea. numero & versiculo insuper & quinto sufficit numero què vide, estque huiusmodi consuetudo immemorialis declaratiua, & inductiua formalitatis, & modi defensionis extraiudicialis, obseruati per longum tempus, quoniam vbi actus determinationis non apparet, à consuetudine regulatur, recipiunt distinctam determinationem, vt latissime per Miercz *in tract. de maior. 1. part. quest. 48. à n. 7. 1. vsque ad numerum 77.* omnino videndum, ad quem te libenter remitto.

Secundò, quia in casu dubio an aliquid sit contra ius diuinum, vel non, consuetudini standum est, nam sicut lex positua modificat, & interpretatur legem diuinam, vt notatur *in cap. que in Ecclesia, de constitu. idem potest consuetudo.* ita latè, & mirabiliter profequitur Io. de Anani. *in c. in Civitate. colu. 6. in fi. de vsur.* cuius verba omnino videnda refert Sese *decis. 113. num. 183. & 184. tom. 2. & in tract. de inhihitio. cap. 8. §. 3. à num. 143.* Crauet. *conf. 2. 58. num. 8.* Ab. *in cap. venerabilis, de consuetud. idem etiam firmant post Ab. Nauar. in manual. cap. 27. num. 286.* latè Azor *instituto. moral. lib. 2. cap. 10.* optimè profequitur nouissimè doctissimus Villalob. *in summ. tract. 1. diff. 4. n. 3.* & sic quando huiusmodi cognitio extraiudicialis per viam violentiæ, competès principibus supremis, ex principiis iuris naturalis, & omni iure admittet aliquam probabilem dubitationem, per tam longum vsum, ac consuetudinem immemorialem cessaret penitus. Et illa Doctorum opinio, cui consuetudo adharet, omnino præferenda est; Duennas post Neuz. *in regul. 100. versiculo fallit primo,* latè plures recensens Alphons. Ojed. *de beneficiorum incompatibilit. 1. p. c. 19. num. 46.* Anton. *Quest. diuers. questio. cap. 16. n. 5. versiculo & ita. lff. in l. post dotem, num. 100. solut. matrimo.* Decius *conf. 131. iuxta finem.* Decian. *conf. 44. colu. 2. ex num. 9. & conf. 52. volu. 2. ex n. 1.* Caualin. *in milloquio 140.* Pulchre Burg. *de Paz in proemio legum Tauri ex num. 22. 5. optimè Cæned. in questio. Canon. 8. num. 10.* Gregor. Lopez *in l. 53. tit. 6. part. 1. gl. 1. in fi. & rursus l. 54. Molin. lib. 2. cap. 6. num. 58.* Rot. *decis. 574. n. 3. p. 1. in nouissimis, & subdit Decius in cap. at si clerici.* quòd licet inter Doctores dubium sit, super articulo etiam bonorum Ecclesia, valet consuetudo, & opinio ei adherens, ita

mirè loquitur Hippolyt. de Maris. *in cap. at si clerici de iudi. num. 205.* Aretin. *in conf. 11.* Alexand. *conf. 107. penult. colu. lib. 2.* Rochus de Curt. *in repeti. rubr. de consuetud. quest. 4. prin.* Decius *conf. 43. colu. 2. in prin. & in cap. cum M. Ferrar. de constitutio.* & in nostris terminis post Parlador. *lib. 1. rerum quoti. cap. 1. §. 11. n. 4. & Diuum Thom. 2. 2. quest. 185. art. 7.* tenet Cæned. *in quest. 45. sub num. 29.* Cum consuetudo optima sit legum interpres, *cap. cum dilectus, de consuetudine l. si de interpretatione, & l. si minimè ff. de leg. Tiraquel. de priuil. cause pie priuil. 2. 7. n. 3. in fi. Nauarr. in manuali Latino c. 27. num. 286.* vbi tradit Menoch. *lib. 1. de arbit. quest. 71. ex num. 3. & in tract. de presumpcio. lib. 2. presumpcio. 71. num. 2.* idem Menoch. *conf. 187. num. 54.* latè Gratia. *regul. 94. Caphal. conf. 220. volu. 3. ex num. 31.* relatus à Iosepho Ludouico, *concl. 38. allatione 26.* Antoni. Marcus Corradi. *lib. 2. commun. opinio. tit. 9. casu 18. num. 97.*

Tertiò notandum est, quòd licet Hispaniarum Principes temporales non viderentur sua facultate, & iure illis competente ad tollendas omnes violentias, & oppressiones, sed duntaxat illa fuissent vbi per tempus immemorale in hac specie violentiæ, scilicet, de qua in lege Regia 36. *Algar las fuerças que los juezes Ecclesiasticos y otras personas hazen en las causas de que conosco no otorgando las appellaciones, &c. tit. 5. lib. 2.* adhuc tamen possent huiusmodi consuetudo extendi ad alias violentiæ species, quia quando adest ius, & causa vniuersalis, per vsum partis consuetudine ius in toto, & tunc consuetudo, ac præscriptio in vna iuris specie, extenditur ad alios casus, eiusdem speciei, de quo amplissimè vsque ad refectionem plurimas, & elegantes doctrinas adducens tractauimus infra 3. p. cap. 10. post principium per aliquot columnas.

Quartò notandum est, quòd licet Regi Catholico nõ competeret hæc cognitio extraiudicialis iure naturali, diuino, & posituo, (vt hæctenus dictum est, & alibi comprobauimus) illis sufficeret consuetudo immemorialis, de qua restatur, cuius assertioni standum est, (vt superius diximus ad principium huius capituli) quia immemorialis consuetudo, quæ memoriam hominum excedit, habet vim tituli, priuilegij, ac veritatis, per eamque licet sit, quòd Princeps ex causa poterat concedere, titulúmque conferret, cum maiori causa quam considerari posset, vt post multos resoluit Molina. *de primogeniis, lib. 2. Mascar. de probatio. 3. tom. concl. 1372.* Auenda. *de exequen. manda. cap. 4. 2. p. qui lepide 1. p. cap. 6. num. 8.* quæ consuetudo immemorialis plures sub se cõrinet effectus, quorum

quorum triginta enumerat, Gaspar Thefaur. *in decis. 27.* aliquip per Ozaf. *in decis. Pedemon. 101.* Vincent. de Franch. *decis. 166.* Ioseph. Ludouicus *in decis. Perusim. 106.* Aloy. Ricc. *in prax. decisionum iurispatronatus 144.* & in superioribus. latissime Mier. *in tract. de maior. 4. p. quest. 2. 1. à num. 50.* & pluribus numeris antecedentibus infinitos penè allegans. latè post plures Grassis *de effecti. clericatus effecti 1. à n. 372. & à n. 376.*

127 Et licet clerici in spiritualibus exempti sint à iurisdictione iudicis iure diuino, in temporalibus, tamen iure posituo, vt latissime per Couar. *Sese de inhihitio. cap. 8. §. 3. à num. 31. & supra,* & amplissimè infinitos referens pro vtraque parte Cæned. *in q. Cano. 4. per rotam.* & post hæc Ceuall. *de cognitione per viam violentiæ in proemio c. 5.* ita vt nec Summus Pontifex possit in vniuersum tollere hanc exemptionem, *in practi. cap. 31. num. 4. in fi. Sese de inhihitio. d. cap. 8. §. 3. num. 131.* ita vt consuetudo dans laicis cognitionem in clericis pariter non valeat, etiam cum tolerantia Pontificis. Carolus de Grassis *vbi supra à num. 383.* vbi plures citat videndus.

128 Tamen consuetudo respectu alicuius casus particularis valet, quia per talem consuetudinem particularem non impeditur finis exemptionis, scilicet, ne clerici impediantur, & detrahantur à diuinis officiis; quia tunc ex causa publicæ utilitatis, tenentur ad conseruationem, quietem, & pacem vniuersalem, potest acquiri iurisdictione per cõsuetudinem limitatam ad casum particularem, vt per Iul. Clar. Couar. Io. Garc. & Gaspar. Rodrig. probat & latissime profequitur Sese *in tract. de inhihitio. cap. 8. d. §. 3. à num. 154. & supra à num. 146. & à num. 130.* & quòd consuetudo in certis casibus limitatis, non tamen vniuersalis, & absoluta, si sit immemorialis, attribuat iurisdictionem laicis in clericis, concurrente fama priuilegij, tenet post Feli. Mart. *in tract. de iuris. 4. p. cent. 1. cas. 64. n. 13.* vbi dicit ita fuisse decisum per Rot. *in decis. 127. p. 3. lib. 3. diuerso.* nam sicut princeps potest ius diuinum interpretari, & declarare, ita vt illud ius ad aliquem casum particularem non extendi appareat, ex aliqua fundamentali, & probabili ratione, plurimos citat Couar. *c. 31. num. 4. & 5.* Sese post alios *de inhihitio. c. 8. §. 3. à n. 151.* vbi post Decium, quòd humana potestas potest interpretari, vel declarare ius diuinum in materia spectante ad suam iurisdictionem, & post plures latè comprobat Grassis *de effecti. clericatus effecti 1. à num. 381.* vbi quando allegatur fama priuilegij.

129 Ita etiam consuetudo potest distinguendo, & declarando limitare ius diuinum ex

causa publicæ utilitatis, ita Roch. de Curt. *in c. cum tanto gl. 1. num. 6. & 8.* dicens; quòd in hoc nullus discrepat. Sequitur Sese *d. §. 3. à num. 152.* ergo in nostro, immemorialis hæc consuetudo potuit ex causa publicæ utilitatis, ne pax publica turbetur, hunc casum reseruare Principibus temporalibus, dato casu, quòd ad eos non spectaret hæc extraiudicialis violentiarum cognitio, ex principiis iuris naturalis.

Deinde quia, vt tradit Decius *conf. 589. num. 2. & conf. 649.* vt illud quod est quæsitibile priuilegio, possit acquiri consuetudine immemoriali, si enim per priuilegium possit Romanus Pontifex concedere Principi laico capacitatem rerum spiritualium, in aliquibus certis, & limitatis casibus, ob rationabilem, & iustam causam, vt tradit Aufst. *de potestate seculari super Ecclesiasticos regul. 1. fall. 12.* Grat. *conf. 61. num. 22. & 23. vol. 1.* vbi dicit, quòd consuetudo tribuit ius Principibus secularibus conferendi beneficia: ergo à fortiori potest causare consuetudo in hac cognitione per viam violentiæ inter personas Ecclesiasticas, maximè cum illud non sit damnosum libertati Ecclesiasticæ, sed valde vtile, vt expresse tenet Suar. *lib. 4. de immunit. Ecclesie. 3. 4. num. 43. in fi.* & in simili consuetudine tradit Chaquer. *decis. 30. n. 15.* vbi citat Couar. idem tradit Anton. Theff. *decis. 131. n. 12.* & copiosè post plures Grassis *de effecti. clericatus effecti 1. à n. 372. & à n. 376. cum seqq.*

Et vltimè, quoniam cum Summus Pontifex possit Principi seculari, vel alteri laico concedere priuilegium procedendi contra clericos in aliquibus limitatim casibus, aut respectu certorum clericorù, aut etiam delegare, vt testantur Decius *in cap. præterea n. 8. de off. deleg. & in cap. 2. de iudicijs.* Alexand. *conf. 74. n. 9. in 4.* Menoch. *de retinen. rem. 3. num. 35.* Pacian. *conf. 116. num. 116. & 117.* vbi loquuntur etiam de facultate communicandi, & conferendi beneficia, ergo idem poterit acquiri, tacito eius consensu, consuetudine immemoriali, cum priuilegiū inducat, vt post Decium Bellug. Rolan. à Vall. Alexand. Pacian. & alios tenet Sese *in epistola ad Regem n. 100. & n. 46. & latius in d. §. 3. à n. 152.* vide latissimè Grassis *de effecti. clericatus effecti 1. à n. 388. & supra à n. 383.*

Qui quidem Sese in epistola ad Regem *lib. 2. decisionum ad prin. num. 112.* post plurimos resoluit, quòd quando cõsuetudo præscripta est immemorialis, & cum ea concurrat fama priuilegij, vt in d. l. Regia 36. habet vim sicut priuilegium papale, docet Petrus *decis. 365.* Paci. *conf. 121.* Aufst. *reg. 1. num. 20.* versiculo duodecimo fallit de potestate seculari.